

KOOPERATIV TA'LIM USULI ORQALI O'QUVCHILAR FAOLLIGINI OSHIRISH

I.V.Xoldarova¹

Mas'ul muallif: Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Boshlang'ich ta'lim uslubiyoti kafedrası professori.

e-mail: E-mail: irodaxoldarova70@gmail.com

Accepted: 08 Avgust 2026
Published: 08 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Xoldarova, I. V. KOOPERATIV TA'LIM USULI ORQALI O'QUVCHILAR FAOLLIGINI OSHIRISH / I. V. Xoldarova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 7, № 1. — B. 182–185.

1. Boshlang'ich ta'lim uslubiyoti kafedrası professori

Annotatsiya. Bugungi ta'lim tizimida o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi eng muhim pedagogik muammolardan biri bo'lib qolmoqda. An'anaviy o'qitish sharoitida ko'pchilik o'quvchilar passiv tinglovchi sifatida qatnashadilar va bilimni mustaqil qurish imkoniyatidan mahrum bo'ladilar. Bu holat nafaqat akademik ko'rsatkichlarning pasayishiga, balki o'quvchilarning bilish qiziqishi, kreativ tafakkuri va ijtimoiy ko'nikmalarining rivojlanmasligiga ham olib keladi. Ushbu maqolada kooperativ ta'lim usulining nazariy asoslari, metodologiyasi va amaliy samaradorligi tahlil qilinadi; boshlang'ich sinflarda qo'llanadigan asosiy kooperativ texnikalar hamda ularning o'quvchi faolligiga ta'siri muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, kooperativ ta'lim, faollik, kichik guruh, zamonaviy metodlar, o'quvchilar, kreativ fikrlash, pedagogik yondashuv, motivatsiya, ijtimoiy ko'nikmalar.

ПОВЫШЕНИЕ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ КООПЕРАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. В современной системе образования активность учащихся в процессе урока остаётся одной из важнейших педагогических проблем. В условиях традиционного обучения большинство учащихся выступают в роли пассивных слушателей и лишены возможности самостоятельно конструировать знания. Подобная ситуация ведёт не только к снижению академических показателей, но и к недостаточному развитию познавательного интереса, творческого мышления и социальных навыков. В данной статье рассматриваются теоретические основы, методология и практическая эффективность кооперативного обучения, а также анализируются основные техники, применяемые в начальных классах.

Ключевые слова: система образования, кооперативное обучение, активность, малая группа, современные методы, учащиеся, креативное мышление, педагогический подход, мотивация, социальные навыки.

INCREASING STUDENT ACTIVITY THROUGH COOPERATIVE LEARNING

Abstract. In today's education system, student engagement during lessons remains one of the most critical pedagogical challenges. In traditional learning environments, many students participate as passive listeners and are deprived of the opportunity to construct knowledge independently. This situation leads not only to decreased academic performance but also to underdevelopment of cognitive interest, creative thinking, and social skills. This article examines the theoretical foundations, methodology, and practical effectiveness of cooperative learning, as well as key techniques applied in primary school settings and their impact on student activity.

Keywords: education system, cooperative learning, student activity, small group, modern methods, creative thinking, pedagogical approach, motivation, social skills.

Kirish. Zamonaviy ta'lim paradigmasi o'quvchini passiv bilim qabul qiluvchidan faol bilim quruvchiga aylantirish zaruriyatini kun tartibiga qo'ymoqda. O'tgan o'n yilliklarda kognitiv psixologiya va ta'lim ilmi sohasida amalga oshirilgan yirik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, insonning bilim olishi mexanik yodlash orqali emas, balki faol tafakkur, muhokama va ijtimoiy ta'sir natijasida chuqurlashadi. Shu sababli jahon ta'lim amaliyotida kooperativ ta'lim, muammoga asoslangan ta'lim, loyiha metodikasi kabi yondashuvlar keng tarqalmoqda.

Kooperativ ta'lim – o'quvchilarni kichik guruhlarda birgalikda ishlashga yo'naltiruvchi pedagogik yondashuv bo'lib, har bir guruh a'zosi umumiy maqsadga erishish uchun shaxsiy mas'uliyat oladi. Bu usulda o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki uni tushuntirish, muhokama qilish va qo'llash orqali yanada mustahkamlaydi. Kooperativ ta'limning asosiy kuchi shundaki, u o'quvchini dars jarayonining markaziga qo'yib, uning ijtimoiy, kognitiv va hissiy rivojlanishini bir vaqtda ta'minlaydi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari doirasida ham o'quvchi faolligini oshirish masalasi alohida ustuvorlik kasb etmoqda. 2022-yilda qabul qilingan 'Yangi O'zbekiston' strategiyasi hamda 'Ta'lim to'g'risida'gi qonunning yangi tahriri

o'quvchi markazli ta'limni davlat siyosatining bosh maqsadi sifatida belgilaydi [13]. Mazkur hujjatning 6-moddasida ta'lim muassasalarida o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy va tanqidiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash majburiyati aniq ko'rsatib qo'yilgan.

J.Yo'ldoshev va S.Usmonov [8] ta'kidlashicha, pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ichki motivatsiyasini oshiradi va dars samaradorligini ta'minlashning asosiy sharti hisoblanadi. Kooperativ ta'limni mahalliy ta'lim tizimiga muvaffaqiyatli joriy etish nafaqat metodologik tayyorgarlikni, balki o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirishni ham talab etadi. Shu bois mazkur mavzu bugungi pedagogika fanida ham nazariy, ham amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning maqsadi – kooperativ ta'lim usulining nazariy asoslarini tahlil qilish, uning boshlang'ich sinf o'quvchilari faolligiga ta'sirini empirik ma'lumotlar asosida ko'rsatish va o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Kooperativ ta'limning nazariy asoslari. Kooperativ ta'limning ilmiy asoslari Lev Semyonovich Vigotskiyning 'yaqin rivojlanish zonasi' (YaRZ) nazariyasiga borib taqaladi. Vigotskiy o'z tadqiqotlarida bolaning o'z-o'zicha erishishi mumkin bo'lgan darajasi bilan kattalar yoki tengdoshlari yordamida erisha oladigan darajasi o'rtasidagi bo'shliqni ta'limning eng samarali maydoni sifatida ta'riflaydi [1]. Ushbu nazariya tengdoshlar o'rtasidagi hamkorlikni ta'limiy jarayonning markaziga qo'yadi: tengdosh yordami o'quvchini o'zining hozirgi bilim darajasidan bir pog'ona yuqoriga ko'taradi va kognitiv rivojlanishni tezlashtiradi.

Ijtimoiy konstruktivizm oqimining davomchilari ta'kidlashicha, bilim yakka tartibda emas, balki ijtimoiy kontekstda – muloqot, munozara va hamkorlik orqali quriladi. Shuning uchun kooperativ muhit o'quvchi uchun eng tabiiy bilim qurilish sharoitini yaratadi: u o'z fikrlarini ifodalab, boshqalarning qarashlari bilan solishtirib, tushunmovchiliklarni hal etib, yangi bilimlarni asta-sekin o'zlashtiradi.

Johnson va Johnson modeli. David W. Johnson va Roger T. Johnson kooperativ ta'limning besh muhim jihatini belgilab berdi: 1) ijobiy o'zaro bog'liqlik (positive interdependence); 2) shaxsiy mas'uliyat (individual accountability); 3) yuzma-yuz hamkorlik muloqoti (face-to-face promotive interaction); 4) ijtimoiy ko'nikmalar (social skills); 5) guruh jarayonini baholash (group processing) [2]. Mazkur jihatlar bugungi kunda ham kooperativ ta'limni oddiy guruh ishidan ajratib turadigan asosiy mezonlar sifatida e'tirof etiladi.

Ijobiy o'zaro bog'liqlik – kooperativ ta'limning o'zagini tashkil etadi. Guruh a'zolari bir-birining muvaffaqiyatiga haqiqiy manfaatdor bo'lganida, ya'ni 'Biz birga g'alaba qozonamiz yoki birga yutqizamiz' tamoyili amalda ishlayotganida, har bir o'quvchi guruh ishiga maksimal hissa qo'shishga intiladi. Shaxsiy mas'uliyat printsipli esa guruhda 'bepul yo'lovchi' bo'lish imkoniyatini bartaraf etadi: har kim o'z ulushini to'liq bajarishi kerak.

Slavinning STAD modeli

Robert Slavin kooperativ ta'limning 'Guruh muvaffaqiyati – individual hissa' (STAD – Student Teams Achievement Divisions) modelini ishlab chiqdi va uning samaradorligini keng ko'lami empirik tadqiqotlar bilan tasdiqladi [3]. STAD modelida sinf to'rt-besh kishilik guruhlariga bo'linadi; guruhlar turli akademik darajadagi o'quvchilardan tashkil topadi. O'qituvchi yangi mavzuni tushuntirgach, guruhlar birgalikda mashq qiladi va bir-birlarini o'rgatadi. Baho esa individual test natijalari asosida, lekin guruh reytingini hisoblab, qo'yiladi.

Slavinning tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, STAD modeli an'anaviy o'qitishga nisbatan akademik natijalarni sezilarli darajada yaxshilaydi, ayniqsa o'rtacha va past o'zlashtiruvchi o'quvchilar uchun. Motivatsional tuzilma va guruh a'zolari o'rtasidagi mas'uliyat taqsimoti natijalarni keskin yaxshilaydi.

O'quvchi faolligining ko'p komponentli modeli

J.Fredricks, P.Blumenfeld va A.Paris [4] o'quvchi faolligini uch o'zaro bog'liq komponentdan iborat deb ta'riflaydi: xulq-atvor faolli, kognitiv faollik va hissiy faollik. Xulq-atvor faolli – o'quvchining dars jarayonida jismoniy ishtirok etishi: savol berish, guruh muhokamalarida qatnashish, topshiriqlarni bajarish. Kognitiv faollik – chuqur tafakkur, o'z-o'zini tartibga solish, strategik yondashuv va metacognitive ko'nikmalar. Hissiy faollik esa o'quvchining maktab, o'qituvchilar va tengdoshlariga nisbatan ijobiy munosabatini anglatadi.

Kooperativ ta'lim aynan shu uch komponentning barchasini bir vaqtda faollashtiradi: o'quvchi guruhda jismoniy ishtirok etadi (xulq-atvor), fikrlar to'qnashuvda chuqur o'ylaydi (kognitiv), hamkorlar bilan ijobiy muloqotda bo'ladi (hissiy). Bu uch komponentning sinergiyasi ta'limning tezkor va uzoq muddatli samaradorligini ta'minlaydi.

Motivatsiya nazariyasi va kooperativ ta'lim

R.Ryan va E.Deci [7] o'zini o'zi aniqlash nazariyasi (Self-Determination Theory) doirasida uch asosiy psixologik ehtiyojni aniqladi: kompetentlik (competence), mustaqillik (autonomy) va bog'liqlik (relatedness). Kooperativ ta'lim ushbu uch ehtiyojning barchasini bir vaqtda qondiradi: o'quvchi guruhda muvaffaqiyat qozonib kompetentlik his qiladi; o'z fikrlarini bayon etib mustaqillik namoyon etadi; guruh a'zolari bilan yaqin aloqada bo'lib bog'liqlik ehtiyojini qondiradi.

Hattie [5] o'z meta-analiz tadqiqotlarida kooperativ o'rganishni o'quvchi yutuqlariga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi eng samarali usullardan biri sifatida baholaydi (ta'sir o'lchami: $d = 0.59$). Ayniqsa turli etnik va ijtimoiy kelib chiqishga ega o'quvchilar o'rtasidagi do'stona munosabatlar kooperativ ta'lim orqali sezilarli mustahkamlanishini ta'kidlaydi.

O'zbek pedagogika ilmidagi tadqiqotlar

Mahalliy pedagogika sohasida J.Hasanboyev, O.Xasanov va M.G'ulomov [9] pedagogika fanining asosiy tamoyillarini tahlil qilib, o'quvchilarning birgalikda ishlash jarayonida nafaqat akademik bilim, balki axloqiy va ijtimoiy sifatlarni ham o'zlashtirishini, bu esa shaxs rivojlanishining yaxlit ko'rinishini ta'minlashini ko'rsatadi.

R.Ishmuhammedov, A.Yusupov va R.Baxromov [10] innovatsion ta'lim texnologiyalari qatorida kooperativ o'qitish

usullarini alohida ajratib ko'rsatib, ularning an'anaviy usullarga nisbatan 1,5–2 baravar yuqori samaradorlik ko'rsatishini empirik ma'lumotlar bilan isbotlagan. J.Tolipova [11] o'z tadqiqotida o'quvchi faolligini oshirishda guruhli ishlash shaklining eng qulay psixologik muhit yaratishini ko'rsatib bergan. N.Muhammedov [12] boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash bo'yicha olib borgan tadqiqotida kooperativ usullar joriy etilgan sinflarda o'quvchilarning darsga qiziqish darajasi 40 foizga, mustaqil fikr bildirish ko'nikmasi esa 35 foizga oshganligini aniqlagan.

Tadqiqot metodlari. Mazkur tadqiqotda kooperativ ta'lim usulining o'quvchilar faolligini oshirishdagi samaradorligini aniqlash maqsadida nazariy va empirik metodlarning majmuasidan foydalanildi.

Tadqiqotning metodologik asosini L.Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi nazariyasi [1], Johnson va Johnsonning ijobiy o'zaro bog'liqlik konsepsiyasi [2] hamda o'quvchi faolligining ko'p komponentli modeli [4] tashkil etdi. Bundan tashqari, R.Ishmuhammedov, A.Yusupov va Baxromov [10] tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion ta'lim texnologiyalarini baholash metodikasi, N.Muhammedov [12] tavsiya etgan boshlang'ich sinflarda interfaol usullarni qo'llash mezonlari ham tadqiqot asboblari yaratishda asos bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi: ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish; kuzatish metodi (dars jarayonida o'quvchi faolligini tizimli qayd etish); suhbat va so'rovnomalar (o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan); pedagogik tajriba-sinov ishlari; taqqoslash va statistik tahlil metodlari.

Tajriba ishlari boshlang'ich sinf o'quvchilari ikki guruhda – nazorat va tajriba – ishtirok etdi. Tajriba guruhida kooperativ ta'lim metodlari tizimli qo'llanildi, nazorat guruhida esa an'anaviy dars shakli davom etdi. Ikki semestr davomida o'quvchi faolligining uchta komponenti – xulq-atvor, kognitiv va hissiy faollik – kuzatish jadvallari yordamida muntazam kuzatildi.

Qo'llanilgan kooperativ ta'lim usullari

Think-Pair-Share (O'yla – Juftlash – Ulash): o'qituvchi savol beradi; o'quvchi avval mustaqil fikrlaydi (1–2 daqiqa); keyin o'tirgan sherigi bilan fikrlashadi; nihoyat sinfga umumiy xulosani bildiradi. Bu texnika hamma o'quvchini javobga tayyorlikka majbur qiladi, uyatchan o'quvchilarga esa oldin juftlik bilan mashq qilish imkonini beradi.

Jigsaw (Arrak usuli): sinf 4–5 kishilik 'uy guruhlar'iga bo'linadi; har bir guruh a'zosi mavzuning alohida qismini o'rganish uchun 'ekspert guruh'ga boradi; o'rganib qaytib, o'z guruhiga o'rgatadi. Natijada har bir o'quvchi bir vaqtda ham o'quvchi, ham o'qituvchi rolini bajaradi. Bu usul o'zlashtirish mas'uliyatini keskin oshiradi.

Aylana navbat (Round Robin): guruh a'zolari navbat bilan fikr bildiradi – hech kim o'tkazib yuborilmaydi, hammaning ovozi eshitiladi. Passiv yoki uyatchan o'quvchilarni faollikka jalb etishning eng samarali yo'li.

Raqamlangan boshlar (Numbered Heads Together): guruh a'zolari 1-dan 4-gacha raqam oladi; savol beriladi; guruh birgalikda javob tayyorlaydi; o'qituvchi tasodifiy raqam chaqiradi – o'sha o'quvchi guruh nomidan javob beradi. Bu mexanizm har bir a'zoni haqiqatan ham tayyorlikda bo'lishga majbur qiladi.

Guruh tarkibini tuzishda turli o'zlashtirish darajasidagi o'quvchilarni aralashtirib guruhlash prinsipi qo'llanildi. Tadqiqot natijalari ko'rsatishicha, bu yondashuv past va o'rtacha o'zlashtiruvchilar uchun ayniqsa foydali.

Natija va muhokamalar. Tadqiqot natijalari kooperativ ta'lim usulining o'quvchilar faolligini bir necha o'zaro bog'liq yo'nalishda – akademik, ijtimoiy va motivatsion – bir vaqtda oshirish imkoniyatini isbotladi.

Xulq-atvor faolligidagi o'zgarishlar

Tajriba guruhi o'quvchilarida kuzatuv davomida darsga faol ishtirok etish va savol berish ko'rsatkichi nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada oshdi. Ayniqsa passiv va uyatchan o'quvchilar – oldingi sinflarda deyarli ovoz chiqarmaydigan bolalar – Aylana navbat va Raqamlangan boshlar usullarida faol ishtirok etishga majbur bo'lgach, asta-sekin mustaqil fikrlarini bildirib boshladi. Semestr oxiriga kelib ushbu o'quvchilarning katta qismi o'z tashabbusi bilan savol va javoblar bilan chiqdi.

Kognitiv faollikdagi o'zgarishlar

O'zaro tushuntirish jarayoni – boshqa o'quvchiga tushuntirib berish – o'quvchilarning mavzuni chuqurroq o'zlashtirishiga to'g'ridan-to'g'ri ko'maklashdi. N.Webb [6] aniqlagan 'tushuntirish effekti'ni amalda tasdiqlagan holda, kuzatishlar shuni ko'rsatdiki: boshqasiga tushuntirgan o'quvchi o'z bilimidagi bo'shliqlarni aniqlab, ularni to'ldirish uchun qo'shimcha sa'y-harakat qiladi.

Hissiy faollik va ijtimoiy munosabatlar

Kooperativ ta'lim muhitida o'quvchilar o'rtasidagi ijobiy munosabatlar va hamkorlik madaniyati mustahkamlandi. Guruh a'zolari bir-birining muvaffaqiyatiga haqiqiy qiziqish va mas'uliyat his qila boshladi. Bu o'zgarish nafaqat dars jarayonida, balki tanaffuslarda va sinfdan tashqari muomaladayam sezildi. Hattie [5] ta'kidlaganidek, kooperativ ta'lim turli ijtimoiy va akademik kelib chiqishga ega o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashning eng samarali yo'li ekanligi yana bir bor tasdiqlandi.

Natijalarning nazariy asoslar bilan muvofiqligi

Olingan natijalar D.Johnson va R.Johnson [2] tomonidan tavsiflangan kooperativ ta'lim tamoyillarini to'liq amaliyotda tasdiqlaydi. Guruh ichidagi ijobiy o'zaro bog'liqlik va shaxsiy mas'uliyat mexanizmlari o'quvchilarni faollikka undashning eng samarali vositasi ekanligi isbotlandi. R.Ryan va E.Deci [7] ning motivatsiya nazariyasi bilan mos ravishda, kooperativ ta'lim o'quvchilarning kompetentlik, mustaqillik va bog'liqlik ehtiyojlarini bir vaqtda qondirib, ichki motivatsiyani mustahkamladi.

Duch kelingan qiyinchiliklar

Tadqiqot davomida bir qator metodologik va amaliy qiyinchiliklar ham aniqlandi. Birinchidan, guruh tarkibini optimallashtirish masalasi: yuqori o'zlashtiruvchilar ba'zan o'z potentsialiga yeta olmaganday his qildi. Ikkinchidan,

dastlabki bosqichda ba'zi o'quvchilar guruh ishini hali puxta o'zlashtirmaganida vaqt sarf bo'lishi kuzatildi. Uchinchidan, o'qituvchi guruh dinamikasini doimiy monitoring qilishi va har bir a'zoning hissasini baholashi katta kasbiy tayyorgarlikni talab etdi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari kooperativ ta'lim usulining boshlang'ich sinf o'quvchilari faolligini xulq-atvor, kognitiv va hissiy jihatdan bir vaqtda oshirish imkonini berishini empirik asosda tasdiqladi. Bu usul nafaqat akademik ko'rsatkichlarni yaxshilaydi, balki o'quvchida hayot davomida zarur bo'ladigan muloqot, hamkorlik va mas'uliyat ko'nikmalarini shakllantiradi.

Kooperativ ta'lim o'zbek ta'lim tizimi uchun keng istiqbollar eshigini ochadi: u o'quvchini ta'lim jarayonining markaziga qo'yish imkonini beradi, milliy qadriyatlarimizga xos hamkorlik va o'zaro yordam ruhini zamonaviy dars muhitida qayta tiklaydi hamda kelajak avlodni jamiyat talablariga javob bera oladigan raqobatbardosh shaxslar sifatida shakllantirishga mustahkam zamin hozirlaydi. O'zbekiston Respublikasining 'Ta'lim to'g'risida'gi Qonuni [13] ham aynan shu yo'nalishda – o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishni davlat siyosatining asosiy maqsadi sifatida belgilagan.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi: boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kooperativ ta'lim usullariga maqsadli tayyorlash; Think-Pair-Share, Jigsaw va Raqamlangan boshlar usullarini kundalik dars jarayoniga tizimli joriy etish; kooperativ ta'limning samaradorligini muntazam monitoring qilish; ota-onalarni o'quvchilarning guruh ishlashini uyda qo'llab-quvvatlashga yo'naltirish; o'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish sessiyalarini muntazam tashkil etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Выготский Л.С. Разум в обществе: Развитие высших психологических процессов / Пер. с англ. – Кембридж, Массачусетс: Изд-во Гарвардского университета, 1978. 159 с.
- [2] Johnson D.W., Johnson R.T. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning. 4th ed. Boston, MA: Allyn & Bacon, 1994. 321 p.
- [3] Slavin R.E. Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice. 2nd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon, 1995. 268 p.
- [4] Fredricks J.A., Blumenfeld P.C., Paris A.H. School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence // Review of Educational Research. 2004. Vol. 74, No. 1. P. 59–109. DOI: 10.3102/00346543074001059.
- [5] Johnson D.W., Johnson R.T. An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning // Educational Researcher. 2009. Vol. 38, No. 5. P. 365–379. DOI: 10.3102/0013189X09339057.
- [6] Webb N.M. Task-Related Verbal Interaction and Mathematics Learning in Small Groups // Journal for Research in Mathematics Education. 1991. Vol. 22, No. 5. P. 366–389. DOI: 10.5951/jresmetheduc.22.5.0366.
- [7] Ryan R.M., Deci E.L. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being // American Psychologist. 2000. Vol. 55, No. 1. P. 68–78. DOI: 10.1037/0003-066X.55.1.68.
- [8] Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2004. 208 b.
- [9] Hasanboyev J., Xasanov O., G'ulomov M. Pedagogika. Toshkent: Fan va texnologiya, 2011. 416 b.
- [10] Ishmuhammedov R., Yusupov A., Baxromov R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Istodod, 2008. 180 b.
- [11] Tolipova J.O. O'quvchilar faolligini oshirishning pedagogik asoslari. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2017. 152 b.
- [12] Muhammedov N. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. 136 b.
- [13] O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Toshkent, 2020. 48 b.